

## **ЧИННИКИ ЦІНОУТВОРЕННЯ ТА РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА У ГОСПОДАРСТВАХ НАСЕЛЕННЯ**

*В.П. Славов, доктор с.-г. наук, професор, чл.-кор. НААН України,  
зав. кафедри технологій переробки та якості продукції тваринництва;*

*О.І. Шубенко, к.б.н., доцент*

*Житомирський національний агроекологічний університет*

*О.В. Коваленко, к.е.н., с.н.с., заст. зав. відділу економічних досліджень,  
Інститут продовольчих ресурсів НААН України*

За роки реформування значно скоротилося поголів'я сільськогосподарських тварин і переважно в колективних сільськогосподарських підприємствах. Як наслідок – змінилася структура утримання худоби. Якщо у 1990 році у колективних сільськогосподарських підприємствах утримувалося 85,6% ВРХ, то на сьогодні 66,0% ВРХ і 77,6 % корів є власністю селян. Тенденція скорочення поголів'я тварин триває як у колективних, так і в приватних сільськогосподарських підприємствах, що негативно вплинуло на динаміку виробництва основних видів тваринницької продукції. Прогнозні сподівання щодо зростання продуктивності корів і рентабельності виробництва молока не справджуються. Отже, актуальним є дослідження процесу ціноутворення на виробництво молока в господарствах населення, визначення основних чинників, що формують ціну та рентабельність виробництва молока-сировини.

У 2012 році виробництво молока-сировини у всіх категоріях господарств збільшилось проти 2011 р. на 291,6 тис. тонн, у тому числі в колективних сільгоспідприємствах – на 289,4 тис. тонн, у господарствах населення – на 2,2 тис. тонн. Рівень рентабельності виробництва знизився на 16,2% (без урахування доплат і дотацій) й у 2012 році дорівнював лише 2,3%. Сукупний прибуток становив 137 млн грн, або близько 12 тис. грн в рік на один заготівельний пункт. Прибуток у розрахунку на 1 корову складав 61 грн в рік [3].

У десяти областях виробництво молока було збитковим, зокрема, у Чернівецькій і Запорізькій збитковість сягає – (-16,8%), Одеській і Миколаївській – (-10,1%). У 6-ти областях лише за останній рік збитковість становила понад (-20%), зокрема, у Волинській – (-24,4%).

У домогосподарствах України із земельною площею до 1,0 га утримується 55% молочних корів [2]. Інша частка молочного стада (45%) утримується у господарствах із площею угідь понад 1 га. Це переважно області: Харківська, Херсонська, Черкаська, Хмельницька, Одеська, Луганська, Донецька, Київська. Такий перепад у чисельності молочного стада пояснюється тим, що у густо населених областях відгодівля худоби здійснюється здебільшого покупними кормами. Про це свідчить урожайність кормів, яка у 2008 році становила 27,7 ц к. од., а у 2009 – 26,2 ц к. од. У наступні роки урожайність вирощування кормів продовжує триматися на тому ж рівні. За таких умов, на 1 га ріллі, неможливо прогодувати навіть одну корову [1].

На основі даних опитування розраховано витрати домогосподарств на утримання однієї корови на власних і покупних кормах при собівартості власних кормів – 1331 грн/т, покупних кормів – 1600 грн/т, а також продуктивності корів – 3000 і 5000 кг/рік (див. таблицю).

В усіх, розглянутих вище, випадках виробництво молока було збитковим. Передбачені державою дотації на утримання худоби у 2013 році, одержала лише четверта частина власників поголів'я. Важливими чинниками низької рентабельності виробництва молока-сировини у домогосподарствах населення у 2013 році є:

- низька ціна закупівлі молока-сировини заготівельними пунктами, що фактично не покривала витрат на його виробництво;
- висока вартість кормів, особливо покупних, які на 20,2% дорожчі, ніж власні;
- великі витрати на обслуговування корів спеціалістами ветмедицини, осіменіння тварин, догляд за ними;
- вибірковість і нерегулярність державних дотацій.

## Ефективність виробництва молока від однієї корови в господарствах населення у 2013 році

Показники	Корми			
	Власні		Покупні	
	Надій, кг/рік		Надій, кг/рік	
	3000	5000	3000	5000
Всього витрат на утримання 1 корови, грн	13482	15671	14367	16926
Отримано дотацій, всього, грн	115,8	115,8	115,8	115,8
Отримано коштів на придбання доїльних апаратів, в середньому на корову, грн	10,7	10,7	10,7	10,7
Одержано коштів від реалізації молока-сировини, всього, грн	6600	11000	6600	11000
у т. ч. продано молока на переробку (1037 кг/кор. по ціні 2200 грн/т), грн	2281,4	2281,4	2281,4	2281,4
Кошти одержані за зерно (паї) (1289 кг х 1600 грн), грн	2062,4	2062,4	2062,4	2062,4
Всього доходів за рік, грн	11070,3	15440,3	11070,3	15440,3
Рентабельність виробництва, %	-17,89	-1,48	-22,95	-8,78

\* Власна розробка авторів

Для підвищення ефективності виробництва молока-сировини не менш важливим є державне регулювання. На нашу думку, держава повинна зобов'язати власників землі і орендарів утримувати велику рогату худобу на 100 га площі. Землі в оренду надавати лише тим суб'єктам господарювання, хто утримує худобу.

### Список використаних джерел

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т., та ін. //

Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т., Месель-Веселяк В.Я., Федоров М.М. – К.: ННЦ ІАЕ, – 2011. – 1008 с.

2. Статистичний щорічник України за 2012 рік/ Державна служба статистики України.// – Держкомстат України, Головне управління статистики в Україні. – Київ. – 2013.

3. Український науково-дослідний інститут продуктивності агропромислового комплексу / Моніторинг стану галузі тваринництва та ринків м'ясо-молочної продукції за 2012 рік // Київ. – 2013. – 139 с.